

ALEKSANDER SEDERBERJ

ANDALUZIJSKI PRIJATELJ

Preveo sa švedskog
Nikola Perišić

■ Laguna ■

Naslov originala

Alexander Söderberg

DEN ANDALUSISKE VÄNNEN

Copyright © Alexander Söderberg, 2012

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

ANDALUZIJSKI PRIJATELJ

Prolog

Naizмениčno je gledala retrovizor i put pred sobom. Motocikla nije bilo na vidiku. Samo trenutak ranije bio je tu, postajao sve krupniji, a zatim ponovo iščezao. Vozila je unutrašnjom trakom auto-puta i pokušavala da kao zaklon upotrebi automobile iza sebe.

On je stalno gledao nazad i pokušavao da je sa suvozačkog sedišta usmerava u vožnji. Nije čula njegove reči, već samo paniku u njegovom glasu.

Obrisi motocikla pojavili su se u retrovizoru koji je podrhtavao, zatim nestali, pa se ponovo ukazali – i tako sve vreme dok je krivudao između automobila iza njih. Prebacila se u levu traku i nagazila gas. Automobil se zatresao od velikog broja obrtaja, ubacila je menjač u petu i poslednju brzinu, pripala joj je muka.

Na nogama je osetila promaju; mora da su meci prošli tu negde. Rupe su proizvodile neki pištav zvuk koji se stapao s brujanjem automobilskog motora, i činilo joj se da je ta buka razdire iznutra. Nije mogla da se seti koliko je dugo vozila pre nego što su se začuli pucnji – iznenadni i

nestvarni. Videla je da vozač motocikla ima plavu kacigu s tamnim viziorom, a strelac na zadnjem sedištu crnu kacigu bez vizira. Na tren je susrela pogled njegovih očiju i ugledala prazninu u njima.

Na njih su pucali s leve strane, a praskavi zvuci koji kao da su dolazili niotkuda brzo su sustizali jedni druge. U unutrašnjosti automobila čula se zveka kao da neko lancem udara po limu. Istog trenutka je začula krik. Nije mogla da utvrdi potiče li od nje same ili od čoveka kraj nje. Nakratko ga je pogledala. Sada je bio izmenjen, a nervoza i strah su ga prožimali i ispoljavali se, pretvoreni u bes. Ocrtavao mu se na licu kao bora na čelu, ukočen pogled, i povremeni trzaji uz oko. Na telefonu je otkucao neki broj na brzom biranju; pokušavao je to po drugi put otkako su se začuli pucnji – čekao je na vezi napeto gledajući preda se, ali nije bilo odgovora, pa je prekinuo.

Doviknuo joj je da vozi brže, jer se motocikl ponovo približavao velikom brzinom. Uvidela je da ih brzina neće spasti, kao ni njegova vika. Osetila je metalni ukus straha u ustima, a beli šum joj je grozničavo šuštao u glavi. Panika je prešla granicu – više nije drhtala, samo je osećala nekakvu težinu u rukama, kao da jedva uspeva da vozi automobil. A motocikl se stvorio uporedo s njima kao neki nepobedivi neprijatelj. Brzo je pogledala ulevo i uspela da u ruci strelca vidi oružje kratke cevi koje je podizao ka njoj. Instinktivno se trгла, oružje je izbljunulo metke, oštri udarci su odjeknuli kada su tanad pogodila lim i usledio je krckav zvuk kada se bočni prozor rasprsnuo u komade i zasuo je kišom srče. Sagnula se okrenuvši glavu u stranu, pritisnuvši pedalu za gas do kraja. Automobil je sam vozio, nije imala pojma šta se događa ispred njih. Uspela je da vidi da je pretinac kraj njegovog kolena otvoren i da je u njemu nekoliko šaržera

za pištolj, a da on drži pištolj u ruci. Zatim se začuo glasan prasak, sudar lima i metala. Kao i praštavi zvuci na desnoj strani, kada je automobil dodirnuo bočnu ogradu. Škripalo je i cijukalo, automobil je krivudao, osećao se miris paljevine.

Uspravila se i promenila pravac, ispravila automobil i ponovo se vratila u traku. Osvrnula se preko ramena, motocikl se nalazio ukoso iza nje. On je glasno opsovao, nagnuo se preko nje i opalio iz pištolja kroz njen prozor, tri uzastopna hica. Eksplozije iz oružja nestvarno su odjeknule u unutrašnjosti vozila, motocikl je usporio i nestao.

„Koliko još ima?“, upitala je.

Pogledao ju je kao da ne razume pitanje, zatim mora da ga je čuo u sebi kao odjek.

„Ne znam...“

Držala je pedalu pritisnutu do kraja, brzinometar je podrhtavao, automobil je krivudao u velikoj brzini. Bacila je brz pogled na retrovizor.

„Evo ga opet“, rekla je.

On je pokušao da otvori svoj prozor, ali je sudar s bočnom ogradom iskrivio vrata, pa se okno zaglavilo. Nagnuo se ka njoj, odupro se desnom nogom i drugom razbio prozor. Veći deo stakla je ispao napolje. Očistio je preostale krhotine drškom pištolja, izvirio napolje i zapucao u pravcu motocikla, koji je ponovo napravio odstojanje. Shvatila je koliko je beznadežna situacija u kojoj se nalaze. Motocikl je bio onaj koji odlučuje.

Nastala je tišina, kao da je neko isključio zvuk. Jurili su po auto-putu zureći napred i pokušavali da se pomire sa smrću koja im se približavala. Bledi, nesposobni da shvate šta se u tom trenutku događa u njihovim životima. On je izgledao umorno, oči su mu bile tužne.

„Reci nešto!“ Izgovorila je molbu glasno, držeći volan obema rukama, pogled joj je bio prikovan za put, nije smanjivala brzinu.

U prvi mah nije ništa odgovorio, delovao je kao da je utonuo u misli. Potom se okrenuo ka njoj.

„Oprosti, Sofi.“

PRVI DEO

Stokholm šest nedelja ranije, u maju

1

Zbog njenog stila i izgleda neki su joj govorili da ne izgleda kao bolničarka. Nije mogla da se odluči shvata li to kao kompliment ili uvredu. Imala je dugu tamnu kosu i zelene oči, koje su ponekad delovale kao da je na ivici da prsne u smeh. Ali nije bilo tako, ona je jednostavno uvek tako izgledala, kao da se rodila sa osmehom u očima.

Pod joj je krckao pod nogama. Ta kuća – omanja žuta drvena vila iz 1911. godine, s prozorima izdeljenim na mala okna, starim podovima sa sjajno lakiranim parketom i dvorištem koje bi moglo biti i veće – bila je njen kutak na ovom svetu, i to je shvatila čim ju je prvi put ugledala.

Kroz otvoren kuhinjski prozor videlo se mirno prolećno veće. Ali miris koji je ulazio unutra više je podsećao na leto nego na proleće. Leto, u stvari, nije trebalo da počne još nekoliko nedelja, ali je rano otoplilo i toplota se nije predavala. Sada je sve obuzela svojom težinom i mirom. Ona joj je bila zahvalna na tome jer bila joj je potrebna, i uživala je što može da drži prozore i vrata i otvorene – što može slobodno da ulazi i izlazi.

U daljini se čuo moped, na jednom drvetu je pevao kos, i druge ptice kojima nije znala imena.

Sofi je uzela porcelansko posuđe i postavila sto za dvoje sa omiljenim tanjirima, najfinijim priborom i najlepšim čašama, svim silama izbegavajući svakodnevicu. Znala je da će jesti sama pošto Albert jede kada ogladni, u čemu se retko podudarao s njom. Njegovi brzi koraci začuše se na stepeništu, patike po staroj hrastovini; bili su pomalo preteški, pomalo preoštri – Albert se nije obazirao na buku koju pravi. Osmehnula mu se kada je ušao u kuhinju, on joj je uzvratio dečačkim osmehom, naglo otvorio vrata frižidera i predugo se zadržao tako, gledajući unutra.

„Alberte, zatvori frižider.“

Nije se pomerio s mesta. Sofi je uz nekoliko zalogaja rasejano prelistavala novine. Podigla je glavu i ponovila istu rečenicu, sada s nervozom u glasu.

„Ne mogu da se pomerim...“, prošaputao je teatralno.

Nasmejala se, ne toliko zbog njegove izandale šale, već zbog toga što je bio duhovit, zbog čega je bila srećna... možda i ponosna.

„Šta si danas radio?“ , upitala je.

Videla je da on samo što ne prsne u smeh. To joj je bilo poznato odranije; uvek je smatrao da su njegove šale smešne. Albert je uzeo flašu mineralne vode iz frižidera, zalupio vrata i u jednom skoku se podigao i seo na kuhinjsku radnu površinu. Ugljen-dioksid je zaštitao kada je otvorio flašu.

„Svi su poremećeni“, rekao je i otpio gutljaj. Albert je počeo da priča o tome kako je proveo dan u sitnim fragmentima, onako kako su mu padali na pamet. Ona je sa zanimanjem slušala kako je terao šegu s nastavnicima i ostalima. Video je da mu prija što je zabavan, a onda je začutao. Sofi je uvek umela da oseti kada će se to dogoditi, jednostavno bi

u nekom trenutku prestao, kao da se umorio od samog sebe i svog humora. I poželela je da pruži ruku za njim, zamoli ga da ostane tu, da i dalje bude zabavan, da istovremeno bude uljudan, prijatan i zločest. Ali to ne ide tako. I ranije je pokušavala, i nikad ne bi ispalo kako treba, pa ga je pustila da ide.

Nestao je u hodniku. Neko vreme je bio tih, možda je menjao obuću.

„Duguješ mi hiljadarku.“

„A zašto?“

„Čistačica je dolazila danas.“

„Ne kaže se čistačica.“

Čula je zvuk rajsferšlusa na jakni.

„Pa kako se sada kaže?“, upitao je.

Nije znala. Bio je na vratima.

„Cmok, cmok, mama.“ Glas mu je odjednom bio prijatan.

Vrata su se zatvorila za njim, kroz otvoren prozor je čula njegove korake po šljunčanoj stazi.

„Javi se ako budeš kasnio!“, doviknula mu je.

Sofi je nastavila po uobičajenom redosledu. Raspremila je sto, stavila stvari na mesto, gledala je televiziju, telefonom je pozvala jednu prijateljicu i pričala ni o čemu posebnom – tek da joj veče brže prođe. Otišla je u krevet i pokušala da čita knjigu s noćnog stočića, o nekoj ženi koja je pronašla nov smisao života u pomaganju deci sa ulica Bukurešta. Knjiga je bila dosadna, a žena pretenciozna – Sofi nije osećala ništa zajedničko s njom. Sklopila ju je i zaspala sama u krevetu, kao i obično.

Osam sati kasnije bilo je šest i petnaest ujutru. Sofi je ustala, dovela se u red, obrisala ogledalo u kupatilu, na kojem su se, kada se zamaglilo, ukazale reči: *Albert, AIK*, i još mnoštvo

toga nečitljivog što je ispisao kažiprstom dok je prao zube. Rekla mu je da prestane s tim. Činilo se da on ne obraća pažnju na njene reči, a ona je negde u sebi smatrala da je to baš simpatično.

Doterala se i pojela lak doručak s nogu, istovremeno čitajući naslovnu stranu jutarnjih novina. Uskoro je došlo vreme i da krene na posao. Triput je doviknula Albertu da ustane, a petnaest minuta kasnije već je bila na biciklu puštajući prijatan jutarnji povetarac da je razbudi.

* * *

Zvali su ga Džins. Zaista su mislili da se tako zove. Smejali su se i pokazivali na svoje pantalone. Džins!

Ali on se u stvari zvao Jens i sedeo je za stolom u nekoj šupi usred džungle u Paragvaju zajedno s trojicom Rusa. Glavni se zvao Dmitrij, vižljast tip u tridesetim godinama, a u licu je izgledao kao dete – i to kao dete čiji su roditelji u srodstvu. Njegovi pajtaši Goša i Vitalij bili su istih godina – a njihovi roditelji su možda bili i braća i sestre. Neprestano su se smejali ne pokazujući pritom radost – oči su im bile razmaknute, a poluotvorena usta svedočila o tome da u stvari nemaju pojma ni o čemu.

Dmitrij je mešao suvi martini u plastičnom kanisteru. Strpao je unutra i masline, sve to promućkao, sipao u isprane šoljice od kafe prospajajući sa strane, i nazdravio na ruskom. Njegovi drugari su mu odgovorili povikom i svi su nategli piće praćeno ukusom dizela.

Jensu se ovo društvo nimalo nije dopadalo. Svi su bili odbojni, neiskreni, neuljudni, nervozni... Pokušao je da ne pokaže gađenje, ali nije mu pošlo za rukom; uvek mu je loše išlo skrivanje onog što zaista misli.

„Da pogledamo robu“, rekao je.

Rusi su se uzbudili kao deca na Badnje večer. Izašao je iz šupe i krenuo ka džipu koji je stajao parkiran u prašnjavom, slabo osvetljenom dvorištu.

Nije znao zbog čega su se Rusi uputili čak u Paragvaj da bi pogledali robu. Po pravilu bi neko naručio nešto od njega, on bi to isporučio, dobio novac, i nikada ne bi upoznao mušteriju. Ali ovo je bilo nešto drugo, kao da je čitav posao kupovine oružja za njih predstavljao nešto veličanstveno, nešto zabavno, avanturu samu po sebi. Nije znao čime se bave, a nije ni želeo da zna. To nije važno, oni su tu da pogledaju svoju robu, ispale nekoliko probnih hitaca, šmrču kokain, tucaju kurve i isplate mu drugu od ukupno tri rate.

Imao je sa sobom jedan automat MP-7 i jedan štajer AUG. Ostalo oružje bilo je spakovano u nekom skladištu u luci grada Sijudad del Este i čekalo polazak.

Rusi su zgrabili oružje i počeli da se u šali pretvaraju da pucaju jedni na druge. *Hands up... hands up!* Vrištali su od smeha, a pokreti su im bili trzavi. Dmitriju se na neobrijanom licu videla bela mrlja od kokaina.

Goša i Vitalij su počeli da se prepiru oko automata MP-7; vukli su i otimali se, i na kraju počeli jedan drugog da pesniče po glavi. Dmitrij ih je razdvojio i ponovo se latio kanistera sa suvim martinijem.

Jens ih je posmatrao s rastojanja – ova banda će potpuno odlepiti, a Paragvajci bi trebalo da se vrata s kurvama kako bi pokazali dobru volju. Rusi će biti još urađeniji i pijaniji i zapucaće s pravim mecima. Znao je šta bi moglo da se desi, a on ništa nije mogao da učini u vezi s tim; biće baš zajebano. Želeo je da se izvuče odatle, ali bio je prinuđen da čeka do izlaska sunca, da ostane budan i trezan, i dobije svoje pare kada Dmitrij bude smatrao da je došlo vreme za to.

„Džins! Gde je municija, jebote?“

Pokazao je na džip. Rusi su pijanim pokretima otvorili vrata automobila i počeli da traže. Jens je zavukao ruku u džep, imao je tu još jednu nikotinsku žvaku. Prestao je da žvaće duvan dva meseca pre toga, a da puši tri godine ranije. Sada se nalazio u džungli na četrdeset kilometara od Sijudad del Estea. Nikotinske sinapse su pozivale mozak na opreznost. Uzeo je i poslednju žvaku, snažno je žvakao i sa slabo prikrivenim prezirom posmatrao Ruse, znajući da će ubrzo ponovo propuštiti.

* * *

Kada je bila u bolnici, radila je. Posao joj je retko ostavljao vremena i za šta drugo, a osim toga nije ni volela da ispija kafu sa koleginicama, to joj je bilo neprijatno. Nije ona bila stidljiva; možda je u pitanju bio nekakav nedostak, nesposobnost druženja uz šoljicu kafe. Tu je radila pre svega zbog pacijenata, a ne zbog neke posebne posvećenosti ili naročite želje da neguje druge. Radila je u bolnici zato što je mogla da razgovara i druži se s njima. Oni su bili tu jer su bolesni, i niko od njih nije glumio da je nešto što nije. Bili su otvoreni, čovečni i iskreni. Ona bi tada osetila sigurnost, kao da je sve kako treba. Želela je da tako bude, i to ju je i vuklo tamo. Pacijenti su retko govorili gluposti, počinjali su s tim tek kada bi ozdravili, a tada ih je ona napuštala, a i oni nju. Možda je baš zbog ovoga Sofi na početku i izabrala tu profesiju.

Da li ona parazitira na tuđoj nesreći? Pa, možda i jeste tako, ali nije se osećala kao parazit. Više kao neki zavisnik. Zavisna od tuđe iskrenosti, zavisna od tuđe otvorenosti, zavisna od toga da posmatra kako čovekovo istinsko unutrašnje

biće s vremena na vreme zablista. A kada bi se to dogodilo, ti pacijenti bi postali njeni miljenici u bolnici. Miljenik bi uvek imao veličanstven karakter. Upotrebljavala je baš tu reč, *veličanstven*. A kada bi se takvi pokazali, ona bi zastala i posmatrala ih, možda bi se i začudila i dozvolila da je ispuni neka neuhvatljiva nada. Uvek je uspevala da primeti ljude koji se ne povijaju i koji se usuđuju da se osmehnu egzistenciji sa unutrašnjom vrstom veličanstvenosti, i to uvek na prvi pogled, a da nije umela da objasni kako ili zašto. Kao da su ovi ljudi dozvoljavali svojoj duši da procveta, kao da su birali najbolje umesto onog što je samo dobro, kao da su se usuđivali da sagledaju sve svoje strane, čak i one tamne i skrivene.

S poslužavnikom u ruci išla je hodnikom ka Ektoru Gusmanu u sobi broj jedanaest. On je stigao u bolnicu tri dana ranije, pošto ga je automobil udario na pešačkom prelazu u centru grada. Desna noga mu je bila slomljena ispod kolena. Lekari su smatrali da su otkrili i povredu slezine, i sada je ležao radi posmatranja. Ektor je bio u srednjim četrdesetim godinama, lep ali ne i zgodan, krupan ali ne i debeo. Bio je Španac, ali se njoj činilo da vidi i neke nordijske crte u njegovom izgledu. Kosa mu je bila zagasita, uz neke svetlije pramenove. Nos, jagodice i brada bili su mu oštri, a koža mu je naginjala ka boji peska. Tečno je govorio švedski i bio je jedan od *veličanstvenih* – možda zbog očiju koje su sve uočavale, možda zbog lakoće s kojom se nosio uprkos tome što je bio krupnog rasta. Ili možda zbog urođene ravnodušnosti s kojom se osmehivao svaki put kada bi ona ušla kod njega – kao da je shvatao da ona shvata, a ona i jeste shvatala, pa mu je uzvraćala osmeh.

Pretvarao se da je zadubljen u neku knjigu dok je sedeo zavaljen u krevetu s naočarima za čitanje na nosu. Uvek se

bavio tim igricama kada bi ona ušla kod njega – pravio se da je ne vidi, pravio se zauzet.

Ona je razvrstala tablete po plastičnim čašicama i pružila mu jednu. Prihvatio ju je ne podižući pogled s knjige, sipao tablete u usta, zatim prihvatio i čašu vode i progutao ih, i dalje usredsređen na knjigu. Dala mu je drugu dozu, on je i s njom učinio isto.

„Baš lepo. Danas imate druge minduše, Sofi.“

Krenula je rukom ka uvu.

„Možda“, odvrátila je.

„Ne, nije možda, zaista je tako. I lepo vam stoje.“

Pošla je ka vratima i otvorila ih.

„Mogu li da dobijem malo soka? Ako vam nije teško.“

„Nije“, rekla je Sofi.

Na vratima je sreła čoveka koji se ranije predstavio kao Ektorov rođak. Nije ličio na Ektora, bio je mršav ali mišićav, crne kose, natprosečno visok, budnih ledenoplavih očiju koje kao da su registrovale sve što se događalo oko njega. Rođak joj je kratko klimnuo glavom. Nešto je rekao Ektoru na španskom, Ektor mu je odgovorio i obojica su se nasmejala. Sofi je osetila da je baš ona predmet te šale, pa je zaboravila na sok.

Gunila Strandberj je sedela u hodniku s buketom cveća u ruci i videla je kada je bolničarka napustila sobu Ektora Gusmana. Gunila ju je ispitivački posmatrala dok joj se približavala. Je li na njoj videla radost? Onu vrstu radosti koju čovek pokazuje svojim izgledom a da nije svestan toga? Žena je prošla pored nje. Na levom grudnom džepu imala je dugmence koje je pokazivalo da je završila školu pri bolnici

Sveta Sofija. Pored dugmeta joj je stajala pločica sa imenom. Gunila je stigla da pročita *Sofi*.

Pratila je Sofi pogledom. Ženino lice je bilo lepo. Lepo kao kod onih koji su povlašćeni u životu, usko, nenametljivo... i zdravo. Bolničarka se kretala lako, kao da su joj stopala jedva dodirivala pod. Imala je elegantan hod. Gunila je pratila pogledom Sofi sve dok nije iščezla u sobi nekog drugog pacijenta.

Gunila je utonula u misli koje su se zasnivale na emocionalnim jednačinama. Ponovo je pogledala u pravcu gde se Sofi maločas izgubila, a zatim ponovo ka sobi broj jedanaest, gde je ležao Ektor Gusman. Nečeg je tu bilo. Nekakva energija... naviranje nečeg što se nije dalo videti golim okom. Nešto što je žena po imenu Sofi iznela sa sobom odatle.

Gunila je ustala i krenula hodnikom, zavirila u sobu za osoblje. Bila je prazna. Na zidu je stajao spisak dežurstava. Osvrnula se po hodniku pre nego što je zakoračila unutra, prišla spisku i počela da prevlači kažiprstom po njemu.

Helena...

Rodžer...

Ana...

Karo...

Nike...

Sofi... *Sofi Brinkman*, pročitala je.

Spustila je buket cveća u jednu praznu vazuu na stočiću s točkovima ispred sobe za osoblje i napustila odeljenje. U liftu je izvadila mobilni telefon, pozvala kancelariju i zatražila adresu izvesne Sofi Brinkman.

Umesto da se vrati u stanicu u Ulici Brahegatan u gradu, prešla je auto-put udaljavajući se od bolnice u naselju Danderid i skrenula među vile u naselju Stoksund. Izgubila

se u spletu uličica koje kao da su odbijale da je odvezu do cilja, pa je vijugala kroz tu zbrku i činilo joj se da čas ide uzbrdo čas nizbrdo. Naposljetku je pronašla pravu ulicu, potražila broj i zaustavila se pred žutom drvenom vilom s belo obojenim uglovima.

Ostala je da sedi za volanom. Bio je to miran kraj, šumovit, s brezama koje samo što nisu procvetale. Gunila je izašla iz kola, zapahnuo ju je miris sremze. Prošetala je okolo, posmatrala susedne vile. Zatim se zagledala u Sofinu kuću. Bila je lepa, manja od susednih, i zapuštenija, kako joj se učinilo. Osvrnula se okolo i uporedila. Ne, kod Sofi Brinkman nije zapušteno, već normalno. Kod suseda nešto nije bilo u redu. Tu je vladao nekakav perfekcionizam, i sumoran i bezdušan red. Vratila se na Sofinu vilu: bilo je tu više *života*, fasada nije bila sveže obojena, trava nije tek ošišana, šljunčana staza nije tek postavljena, prozori nisu skoro oprani...

Gunila se usudila da uđe na kapiju i oprezno krene šljunčanom stazom. Provirila je kroz kuhinjski prozor koji je gledao ka njoj. Primetila je da je kuhinja uređena sa ukusom. Starinski i moderan stil u prijatnoj kombinaciji, lepa kuhinjska slavina od mesinga, starinski šporet na ugalj, radna površina od stare hrastovine. Luster je bilo tako lep, neobičan i promišljen da je Gunila osetila i žaoku zavisti. Gledala je dalje; pogled joj se zaustavio na vazi s cvećem u prozoru predsoblja. Gunila se odmakla i pogledala uvis ka fasadi. Ugledala je još jedan lep buket u prozoru na spratu.

Dok se vozila nazad u grad, mozak je počinjao da joj radi sve brže.